

Ìwé Dániẹ̀lì - Nọ́nbà Mètàléláàádọ́rin

Sí sí Àwọn Àfiwé Itàn Paya: Itànje Jéroboámù àti Idánwò Igbàgbó ti Ísísẹ̀ Àdífẹ̀nítì

Jeff Pippenger

2024-02-06

A tú ká ijọba àríwá àti ijọba gúúsù ká lábẹ̀ ibínú Olórún fún egbèrún méjì, ogórún-ún márún-ún, àti ogún ọdún, gégé bí ìmúşẹ̀ májẹ̀mú tí a fọ́ nínú Lefitiku ogún-lélógún àti ogún-méfà. Ọdún mērindínlógbòn tó wà lááárín iparí ibínú àkókó àti ikeyin dúró fún ikójopò àwọn ijọba méjèèjì wọ́ inú ijọba kan soşo ti Ísírẹ̀lì ọ̀de-òní ti ẹ̀mí ní ọdún 1844. Ikójopò àwọn orílẹ̀-èdè méjèèjì nàà ni a şàpeşẹ̀ rẹ̀ pẹ̀lú ọ̀pá méjì tí Hesekieli so pọ̀, àti ọ̀pá méjì tí opó Sáréfàti kó jọ́ nínú itàn Èlìjà. Ní October 22, 1844, itàn àsotẹ̀lẹ̀ ti ijọba àríwá àti ijọba gúúsù parí, àti pé ní síşẹ̀ bẹ̀, ó tún itàn ibèrẹ̀ àwọn ijọba méjèèjì nàà şe.

Jeroboamu dá ilàna ijọsin àròpò kalẹ̀ ní ijọba àríwá kí ó lẹ̀ dẹkun kí àwọn omo abẹ̀ rẹ̀ má bàa rin irinàjò lọ sí Juda, kí wọn sì má bàa jọsin Olórún nínú ibudó mímó ní Jerusalemu.

Jeroboamu sì so nínú ọkàn rẹ̀ pé, Ní báyiì ni ijọba yóò padà sí ilẹ̀ Dáfidi: bí àwọn èniyàn wọnyí bá gòkè lọ láti rú ẹbọ ní ilẹ̀ Olúwa ní Jerusalemu, nígbà nàà ni ọkàn àwọn èniyàn wọnyí yóò tún yí padà sọdò olúwa wọn, àní sí Rehobóamu ọba Júdá; wọn yóò sì pa mí, wọn yóò sì tún padà lọ sọdò Rehobóamu ọba Júdá. Nítorí nàà ọba nàà gbimọ̀, ó sì şe omo málúù wúrà méjì, ó sì so fún wọn pé, Ó ti pọ̀ jù fún yín láti máa gòkè lọ sí Jerusalemu: wò ó, àwọn olórún rẹ̀, Ísírẹ̀lì, tí ó mú ọ́ jade kúrò ní ilẹ̀ Ejibiti. Ó sì fi ọkàn sí Betẹ̀li, ó sì fi ekeji sí Dani. Nnkan yiì sì di ẹşẹ̀: nítorí àwọn èniyàn lọ láti foribalẹ̀ níwájú ọkàn nàà, àní tí tí dé Dani. Ó sì şe ilẹ̀ àwọn ibi gíga, ó sì yan àlùfáà láti inú àwọn ẹni-kekere jùlọ́ nínú àwọn èniyàn, àwọn tí kì í şe nínú àwọn omo Lefi. Jeroboamu sì dá àjòdún kan sílẹ̀ ní oşu kejo, ní ojo kẹ̀ẹ̀dógún oşu nàà, bí àjòdún tí n bẹ̀ ní Júdá; ó sì rú ẹbọ́ lóri pepe. Bakan nàà ni ó şe ní Betẹ̀li, nípa rúbọ́ sí àwọn omo málúù tí ó şe; ó sì fi àwọn àlùfáà àwọn ibi gíga tí ó şe sí Betẹ̀li. Bẹ̀ ni ó rú ẹbọ́ lóri pepe tí ó şe ní Betẹ̀li ní ojo kẹ̀ẹ̀dógún oşu kejo, àní nínú oşu tí ó ti pẹ̀tẹ̀ láti inú ọkàn ara rẹ̀; ó sì dá àjòdún sílẹ̀ fún àwọn omo Ísírẹ̀lì: ó sì rú ẹbọ́ lóri pepe, ó sì sun tùràrí. 1 Ọba 12:26–33.

Ètò ijọsin rẹ̀ jẹ̀ àpeşẹ̀ ti Kátólíkì (ibòrişà), nítorí pé gégé bí ó ti rí nínú işòtẹ̀ Áárónì, ó gbé ère kan dide fún ẹranko nàà àti ti ẹranko nàà. Wọn fi wúrà şe àwọn ère málúù méjèèjì nàà, èyí tí n şàpeşẹ̀ Bábílónì. A yà àwọn ère nàà sí mímó fún àwọn ọrişà Íjibítì, tí a sì dá wọn mọ̀ gégé bí Áárónì pẹ̀lú tí dá wọn mọ̀; gégé bí “àwọn olórún tí ó mú wọn gòkè wá kúrò ní ilẹ̀ Íjibítì.” Ó kọ pepe méjì ní ilú méjì, èyí tí, nígbà tí a bá wo wọn papọ̀, n şàpeşẹ̀ ipapọ̀ ijo (Betẹ̀li) àti ijọba (Dáni). Àwọn pepe nàà jẹ̀ àfàwọkọ́ ti pepe ọ̀títọ̀, èyí tí í şe Kristi, gégé bí Kátólíkì nàà şe n so pé ọ̀n ni aşojú Kristi lóri ilẹ̀ ayé. Ó gbé egbẹ̀ àlùfáà tí ó bàjẹ̀ dide, gégé bí àwọn àlùfáà Kátólíkì şe rí. Ó yan ojo kan fún işẹ̀ ijọsin rẹ̀ tí ó yàtò ní pàtò sí àwọn ojo èyíkẹyí nínú àwọn ojo àjòdún mímó tòótọ̀ Olórún, nípa bẹ̀ ó n şàpeşẹ̀ ijakadi lóri ojo ijọsin tòótọ̀ àti èké.

Nígbà idásílẹ̀ ètò ijọsin èké rẹ̀, Olórún rán wólú kan láti Júdá láti bá ètò ijọsin àròpò rẹ̀ wí.

Sì kiyèsí i, ọ̀kúnrin Ọ̀lórún kan sì ti Júdá wá sí Bẹ̀tẹ̀lì nípa ọ̀rọ̀ Olúwa; Jeroboamu sì dúró légbẹ̀ẹ́ pepe láti sun tùràrí. Ó sì ké sí pepe náà nípa ọ̀rọ̀ Olúwa, ó ní, Ìwọ̀ pepe, pepe, báyií ni Olúwa wí; Kiyèsí i, a ó bí ọ̀mọ̀ kan fún ilé Dáfídí, Josiah ni orúkọ̀ rẹ̀; lórí rẹ̀ ni yòò ti rúbọ̀ àwọn àlùfáà ibi gíga tí ń sun tùràrí lórí rẹ̀, a ó sì sun egungun èniyàn lórí rẹ̀. Ó sì fi àmi kan hàn ní ọ̀jọ̀ náà gan-an, ó ní, Èyí ni àmi tí Olúwa ti so; kiyèsí i, pepe náà yòò ya, erùpẹ̀ tí ó sì wà lórí rẹ̀ yòò tú ká. 1 Àwọn Ọ̀ba 13:1–3.

Wòlì láti Júdá kéde àsoṭẹ̀lẹ̀ mẹ̀ta kan tí ó tọ̀ka sí ibi ọ̀ba Jòsáyà ní ọ̀jọ̀ iwájú. Ó so tẹ̀lẹ̀ pé Jòsáyà yòò pa àwọn àlùfáà búburú tí wọn ń sísẹ̀ níbi pepe èké náà, àti pé Jòsáyà yòò sì tún sun egungun èniyàn lórí pepe náà gan-an. Ó tún fún Jeróbóámù ní àmi kan, ní fifi hàn pé pepe Jeróbóámù yòò ya sílẹ̀, eeru náà yòò sì dà jáde. Gbogbo n̄kan wònyí ni a mú ẹ̀ gégé bí Ọ̀rọ̀ Olúwa, sùgbọ̀n nígbà tí Jeróbóámù gbọ̀ ikéde wòlì náà, inú bí i, ó sì fẹ̀ bá wòlì náà lò, sùgbọ̀n Ọ̀lórún ni ó wà ní isàkóso.

Ó sì ẹ̀lẹ̀ pé, nígbà tí ọ̀ba Jeroboamu gbọ̀ ọ̀rọ̀ ọ̀kúnrin Ọ̀lórún náà, ẹ̀ni tí ó ti ké sókè sí ibi pepe ní Beteli, ó na ọ̀wọ̀ rẹ̀ jáde láti ibi pepe náà, ó ní, Ẹ̀ mú un. Sùgbọ̀n ọ̀wọ̀ rẹ̀ tí ó nà jáde sí i gbẹ̀, bẹ̀ẹ̀ ni kò lè fà á padà sódò ara rẹ̀ mọ̀. Ibi pepe náà pẹ̀lú ya, eruku náà sì tú jáde kúrò lórí ibi pepe náà, gégé bí ààmì tí ọ̀kúnrin Ọ̀lórún náà ti fi fún un nípasẹ̀ ọ̀rọ̀ Olúwa. 1 Àwọn Ọ̀ba 13:4, 5.

Ami náà ẹ̀ ní kíákíá, ọ̀wọ̀ Jeroboamu sì rọ̀.

Ọ̀ba náà sì dáhùn, ó sì wí fún èniyàn Ọ̀lórún náà pé, “Ẹ̀ bẹ̀ ọ̀jú Olúwa Ọ̀lórún rẹ̀ nísinsinyí, kí o sì gbàdúrà fún mi, kí ọ̀wọ̀ mi lè padà bọ̀ sí ipò rẹ̀ fún mi.” Èniyàn Ọ̀lórún náà sì bẹ̀ Olúwa, ọ̀wọ̀ ọ̀ba náà sì padà bọ̀ sí ipò rẹ̀ fún un, ó sì di bí ó ti rí tẹ̀lẹ̀. Ọ̀ba náà sì wí fún èniyàn Ọ̀lórún náà pé, “Bá mi lo sí ilé, kí o sì tù ara rẹ̀, èmi yòò sì fún ọ̀ ní èrè kan.” Sùgbọ̀n èniyàn Ọ̀lórún náà wí fún ọ̀ba náà pé, “Bí ìwọ̀ bá fún mi ní idají ilé rẹ̀, èmi kí yòò bá ọ̀ wólé, bẹ̀ẹ̀ ni èmi kí yòò jeun tàbí mu omi ní ibi yí: nítórí bẹ̀ẹ̀ ni a ti pàṣẹ̀ fún mi nípa ọ̀rọ̀ Olúwa, pé, Má jeun, má sì mu omi, bẹ̀ẹ̀ ni má ẹ̀ padà ní ọ̀nà kan náà tí o gbà wá.” Nítórí náà, ó gba ọ̀nà miíràn lo, kò sì padà ní ọ̀nà tí ó gbà wá sí Bẹ̀tẹ̀lì. 1 Àwọn Ọ̀ba 13:6–10.

Nígbà gbogbo, Jesu máa ń fi ibẹ̀rẹ̀ ohun kan ẹ̀pẹ̀rẹ̀ ọ̀pin ohun kan, àti pé ibẹ̀rẹ̀ àwọn ijọ̀ba àríwá àti gúúsù ti Ísírẹ̀lì àtíjọ̀ gidí parí nínú itàn níbi tí a ti so àwọn ọ̀pá méjì pọ̀ sí ọ̀pá kan, tí ń ẹ̀jọ̀ orílẹ̀-èdè Ísírẹ̀lì ti ẹ̀mí ti igbà ọ̀de ọ̀nì.

Nínú itàn níbi tí a ti so àwọn ọ̀pá méjèjì pọ̀, ilàna àdánwò igbésẹ̀ mẹ̀ta kan ni a bèrẹ̀ ní àkókò ọ̀pin ní ọ̀dún 1798. A ń kó àwọn ọ̀pá méjèjì (àwọn ijọ̀ba) jọ̀ ẹ̀sáájú itújáde Ẹ̀mí Mímọ̀ ní inú Ẹ̀kún Àárín Ọ̀ru. Ní idálórí àkókò ní irú ọ̀dún 1844, àwọn Púròtẹ̀sítàntì kùnà nínú ilàna àdánwò náà, wọn sì di àwọn ọ̀mọ̀bínrin Kátólíkì, bẹ̀ẹ̀ ni wọn tún ibẹ̀rẹ̀ ètò ijọ̀sin èké kan ẹ̀, gégé bí a ti fi Jeroboamu ẹ̀ ẹ̀pẹ̀rẹ̀ rẹ̀ tẹ̀lẹ̀.

Àtúnṣe Ìjọ̀ Púròtẹ̀sítàntì jẹ̀ ẹ̀ṣẹ̀ tí Ọ̀lórún ẹ̀ láti mú ijọ̀ tí ó wà ní aginjù jáde kúrò nínú àwọn igbàgbọ̀ asán, àṣà àtọ̀wọ̀dọ̀wọ̀, àti ẹ̀ṣẹ̀ ibílẹ̀ tí ijọ̀ Ròòmù. Láti àkókò Martin Luther ni a ti ń sí i túbò fi ọ̀tító hàn sí i, tí ń fi àgbèrẹ̀ Tírè hàn pé kò ju ètò ijọ̀sin kẹ̀fẹ̀rì tí a fi ijẹ̀wọ̀ èké tí ẹ̀sin Kristẹ̀ni bọ̀ lo. Ète Olúwa ni láti mú àwọn èniyàn rẹ̀ tí wọn wà ní igbèkùn jáde kúrò nínú ọ̀kùnkùn, gégé bí Ó ti ẹ̀ nígbà tí àwọn èniyàn Rẹ̀ jẹ̀ erú ní Íjìbítì. Ó gbà wọn là kúrò ní idè Íjìbítì kí Ó lè fi ọ̀fin Rẹ̀ fún wọn. Kíkò àwọn Púròtẹ̀sítàntì láti tẹ̀lẹ̀ imọ̀lẹ̀ tí ń pọ̀ sí i ti imọ̀ tí a tú èdìdì rẹ̀ sílẹ̀ ní ọ̀dún 1798, dá wọn

dúró kúrò ní mímò òfin nàà àti isẹ ibi mímò tòótó ti Kristi ní ọdún 1844.

Ìkòsílẹ̀ wọn sí ihinrere àkókò idájó fi hàn pé wọn di ọmọ̀bínrín ijo Róòmù, lẹ̀yìn nàà wọn sì gbé ètò ijòsin èké dide tí a fi mò nínú Ìwé Mímò gégé bí wòlìi èké (Pùròtèsítánti tí ó ti sòtè). Àwọn Millerites olóòtító tí wọ inú ibi mímò nàà nípa igbàgbọ̀ ní October 22, 1844, gba ìmọ̀lẹ̀ àngẹ̀lì kẹ̀ta, wọn sì gbé ibáwí kalẹ̀ sí ètò ijòsin èké tí n jẹ̀wọ̀ pé òun jẹ̀ Pùròtèsítánti, nígbà tí ó sì di àṣà àkókó pàtàkì ti èsìn keferi mú, èyí nàà ni ijòsin oòrùn. Wòlìi láti Jùdà sàpẹ̀rẹ̀ Adventism Millerite ní mímò àti ní fifi ihinrere àngẹ̀lì kẹ̀ta hàn, èyí tí ó dé ní October 22, 1844.

Nígbà tí Jérobóámù fi ibẹ̀bẹ̀ rẹ̀ pé kí wòlìi nàà wá sí ilé òun kí ó sì tún ara rẹ̀ ẹ̀ se dojú kọ ọ, wòlìi nàà sọ àwọn itónisónà pàtò tí Olúwa ti fi fún un. A tún fi àṣẹ̀ nàà fún Millerite Adventism. Àṣẹ̀ nàà ni pé kí wọn má padà ní ọ̀nà tí wọn gbà wá, àti pé Millerite Adventism ti jáde láti inú àwọn èsìn-ẹ̀ka Pùròtèsítánti. A ti yà wọn kúrò lọ̀dọ̀ àwọn Pùròtèsítánti ní idààmú àkókó ní irúwé ọdún 1844, Jeremáyà sì pèsè àpẹ̀rẹ̀ àwọn itónisónà kan nàà pátápátá tí a ti fi fún wòlìi ará Jùdà nàà.

A rí ọ̀rọ̀ rẹ̀, mo sì jẹ̀ wọn; ọ̀rọ̀ rẹ̀ sì jẹ̀ fún mi ayò àti idùnnú ọ̀kàn mi: nítorí a fi orúkọ̀ rẹ̀ pè mí, Olúwa Ọ̀lórùn àwọn ọ̀mọ̀-ogun. Èmi kò jókòó nínú àpéjọ̀ àwọn ẹ̀lẹ́gẹ̀, bèẹ̀ ni n kò yò; mo jókòó ní idánikanwà nítorí ọ̀wọ̀ rẹ̀: nítorí iwọ̀ ti fi ibínú kún mi. Èéṣe tí irora mi fi jẹ̀ àidáké, tí ọ̀gbé mi sì jẹ̀ aláìlera, tí kò fẹ̀ láti wò sà̀n? Sẹ̀ iwọ̀ yóò ha jẹ̀ fún mi bí ẹ̀ni èké pátápátá, àti bí omi tí n tàn jẹ̀? Nítorí nàà báyii ni Olúwa wí pé, Bí iwọ̀ bá padà, nígbà nàà ni èmi yóò mú ọ̀ padà wá, iwọ̀ yóò sì dúró níwájú mi: bí iwọ̀ bá yọ̀ ohun iyebíye kúrò nínú ohun ẹ̀lẹ́gbin, iwọ̀ yóò dàbí ẹ̀nu mi: jẹ̀ kí wọn padà tò ọ̀ wá; sùgbón iwọ̀ má ẹ̀ se padà tò wọn lọ. Èmi yóò sì sọ ọ̀ di ògiri ide olódi fún àwọn èniyàn yii: wọn yóò sì já sí ọ̀, sùgbón wọn kí yóò borí rẹ̀: nítorí èmi wà pẹ̀lú rẹ̀ láti gbà ọ̀ là àti láti yọ̀ ọ̀ sílẹ̀, ni Olúwa wí. Èmi yóò sì gbà ọ̀ kúrò lọ̀wọ̀ ẹ̀ni búburú, èmi yóò sì rà ọ̀ padà kúrò lọ̀wọ̀ ẹ̀ni ẹ̀lẹ̀rùjẹ̀jẹ̀. Jeremiah 15:16–21.

Ní imúṣe àsọtẹ̀lẹ̀ àkókò ti Ègbé keji, ní August 11, 1840, angẹ̀lì alágbára ti Ìfihàn mẹ̀wàá sòkalẹ̀ pẹ̀lú iwé kékeré tí ó sí sílẹ̀ ní ọ̀wọ̀ rẹ̀, a sì sọ̀ fún Johanu pé kí ó lọ̀ mú iwé nàà kí ó sì jẹ̀ ẹ̀. Jeremiah dúró fún àwọn tí wọn jẹ̀ iwé kékeré nàà ní ipilẹ̀ yẹ̀n nínú itàn, àwọn ọ̀rọ̀ nàà sì dùn bí oyin, nítorí wọn jẹ̀ “ayò àti idùnnú” ọ̀kàn rẹ̀. Sùgbón nítorí “ọ̀wọ̀” Ọ̀lórùn, a “kún” Jeremiah “pẹ̀lú ibínú ìlá”; ó “farapa,” ó sì wà nínú “irora àinípẹ̀kun.” Nítorí “ọ̀wọ̀” Ọ̀lórùn Jeremiah dábaá pé Ọ̀lórùn ti jẹ̀ “sí” Jeremiah “gégé bí opurọ̀,” àti bí “omi tí ó kùna.” Oluwa ti di “ọ̀wọ̀” Rẹ̀ bò àṣiṣe kan nínú diẹ̀ lára àwọn nonbà tí ó wà lóri àtẹ̀ ishàfihàn 1843.

Jeremiah dúró fún ibànújẹ̀ àkókó àwọn Millerites, nígbà tí iran Habakkuk pé. Ó dà bí ẹ̀ni pé fún àwọn tí Jeremiah sàpẹ̀rẹ̀, ihin isẹ̀ nàà, tí a sàfihàn gégé bí “òjò,” ti kùna. Sùgbón Habakkuk ti sọ̀ pé, “iran nàà sì n bẹ̀ fún àkókò tí a yàn, sùgbón ní òpin yóò sọ̀rò, kò sì ní purọ̀: bí ó tilẹ̀ pé ó pé, dúró de e; nítorí pé dájúdájú yóò dé, kí yóò pé.” Jeremiah ti rò pé Ọ̀lórùn purọ̀, àti pé ihin isẹ̀ nàà (òjò) ti kùna, sùgbón ó kàn pé nikan.

Nígbà nàà ni Ọ̀lórùn pa á láṣẹ̀ fún Jeremiah pé, “bí iwọ̀ bá padà, èmi yóò sì mú ọ̀ padà wá, iwọ̀ yóò sì dúró níwájú mi: bí iwọ̀ bá sì ya ohun iyebíye kúrò nínú ohun ẹ̀lẹ́gbin, iwọ̀ yóò dàbí ẹ̀nu mi: kí wọn padà tò ọ̀ wá; sùgbón kí iwọ̀ má padà tò wọn lọ.” Lẹ̀yìn idààmú nàà ni Jeremiah, gégé bí aṣojú àwọn èniyàn Ọ̀lórùn tí ó yẹ̀ kí wọn padà sí isẹ̀ Oluwa kí wọn sì ju irẹ̀wẹ̀sì tí a ti mú wá nígbà tí ó dà bí ẹ̀ni pé ihin nàà ti kùna sẹ̀yìn. Bí Jeremiah bá fẹ̀ bá àwọn àilò tí a ti yàn sílẹ̀ padé, Ọ̀lórùn yóò jẹ̀

kí ó jẹ̀ agbenuṣo Rẹ.

Ohun tí ó ̣e pàtàkì jùlò fún ikẹkọ̀ wa ní àkókò yìí ni ohun tí Olórun sọ fún Jeremiah nípa “àpéjọ àwọn ẹlẹyà” tí wọn n “yò” lórí idààmú rẹ. Ó sọ fún Jeremiah pé àwọn ẹlẹyà lè padà wá sọdò Jeremiah, sùgbọ̀n kò gbọdò padà tò wọn lọ láéláé. Jeremiah dúró fún àwọn tí wọn dúró lòdì sí àwọn Pùròtẹ́sítàntì tí wọn ̣eṣe yàn láti padà sí àgbò Kátólíkì tí wọn sì dì àwọn oṃòbìnrin Bábílònì, àwọn wòlìi èké Baali àti Aṣítarótì. Jeremiah dúró fún wòlìi Judea nàà tí, ní ibi kan nàà nínú ilà àsoṭẹ̀lẹ̀, ti bá ètò ijọsin èké Jeroboamu wí ní ibèrẹ̀ ijọba àrìwá, nípa bèè ó ̣apeere ifihàn ètò ijọsin èké kan tí ó jẹ̀ àwòrán Kátólíkì ní òpin itàn ijọba àrìwá. Wòlìi nàà sọ fún Jeroboamu, nígbà tí Jeroboamu dàbàá láti dá ifòkànsìn pọ̀, pé kò gbọdò jeun, tàbí mu omi, tàbí padà ní ọ̀nà tí ó gbà wá.

Oba sì wí fún ọ̀kúnrin Olórun nàà pé, Wá sí ilé pẹ̀lú mi, kí o sì tú ara rẹ̀ lólá, èmi yóò sì fún ọ̀ ní èrè kan. Sùgbọ̀n ọ̀kúnrin Olórun nàà wí fún ọ̀ba pé, Bí o bá fi ààbò ilé rẹ̀ fún mi, èmi kì yóò wólẹ̀ pẹ̀lú rẹ̀, bèè ni èmi kì yóò jẹ̀ oúnjẹ̀ tàbí mu omi ní ibi yìí: Nítorí bèè ni a ti pàṣẹ̀ fún mi nípa ọ̀rọ̀ Oluwa, pé, Má ̣e jẹ̀ oúnjẹ̀, má sì ̣e mu omi, bèè ni má ̣e padà lọ̀ ní ọ̀nà kan nàà tí o gbà wá. 1 Kings 13:7–9.

Ọ̀rọ̀ àsoyẹ̀ wòlìi ará Jùdà nàà bá iṣẹ̀ àwọn wòlìi èké Baali àti Aṣítarótì mu nínú itàn Èlìjà. Dájúdájú, itàn àwọn Mílàráítì nàà jẹ̀ itàn Èlìjà pẹ̀lú, nítorí Mílà ni Èlìjà. Nínú itàn Èlìjà, àwọn wòlìi Baali àti Aṣítarótì ̣e ijọ̀ itànje kan, èyí tí a fi hàn pé iwèrè ni nígbà tí iná sọkalẹ̀ láti ọ̀dò Olórun tí ó sì jó ẹ̀bo Èlìjà run, báyií ni ó ̣e ̣apeere itújáde Èmí Mímọ̀ nínú Èkún Ní Àárín Ọ̀ru nínú itàn àwọn Mílàráítì. Ijákadì nínú itàn nàà ̣afihàn ijákadì ti Èlìjà kejì, ẹ̀ni tí í ̣e Jóhànù Oníbatisí, ní àkókò ijọ̀ itànje tí oṃòbìnrin Heródiási (Salome) ̣e. Heródiási ni a ̣apeere rẹ̀ pẹ̀lú Jésébẹ̀lì, Jésébẹ̀lì sì jẹ̀ ààmì ijọ̀ Kátólíkì.

Ní ọ̀dún 1844, àwọn ijọ̀ Pùròtẹ́sítàntì di Sálómè, oṃòbìnrin Heródiási (Jésébẹ̀lì). Nínú ijọ̀ ètàn nàà, Heródu ti ̣e ilé rí idajì ijọba rẹ̀, ó sì ̣e bèè ní ojọ̀ ibi rẹ̀; nípa bèè ó di àpeere àwọn ojọ̀ ikeyin nígbà tí àwọn ọ̀ba mẹ̀wàá, tí Ahábù dúró fún gégé bí àpeere wọn (ọ̀ba àwọn ijọba mẹ̀wàá ti àrìwá), bá fohùn sọkan láti fi ijọba wọn fún pàápàá (Jésébẹ̀lì). Fífúnni ní “idajì ijọba rẹ̀” jẹ̀ àmì àjọṣepò, àti pé wòlìi láti Jùdià n jẹ̀ kí Jeróboámù mò ní kedere pé ọ̀un kì yóò dá àdéhùn pọ̀ mò ọ̀ba apẹ̀yìndà nàà tàbí kí ó ̣e àtilẹ̀yìn fún ètò ijọsin ayédèrú rẹ̀.

Èyí ni Olúwa pẹ̀lú sọ fún Jeremiah, nígbà tí Ó wí pé “àpéjọ̀ àwọn ẹ̀lẹ̀gàn” (Ìsìn Pùròtẹ́sítàntì apẹ̀yìndà) lè padà wá sọdò Jeremiah, sùgbọ̀n Jeremiah kò gbọdò padà tò wọn lọ̀ rárá, tàbí kí ó padà ní ọ̀nà tí ó gbà wá. Sùgbọ̀n wòlìi Judea nàà ̣e ohun nàà gan-an, nítorí pé wòlìi èké àti aláilòótọ̀ kan tàn án jẹ̀ kí ó tó padà sí Judea—kí ó tó parí iṣẹ̀ tí a ti fi fún un.

Nísinsin yẹn sì n gbé ní Bẹ̀tẹ̀lì; àwọn oṃò rẹ̀ sì wá sọ fún un nípa gbogbo iṣẹ̀ tí ọ̀kúnrin Olórun nàà ̣e ní ojọ̀ nàà ní Bẹ̀tẹ̀lì: ọ̀rọ̀ tí ó sọ fún ọ̀ba, àwọn nàà sì tún sọ fún baba wọn. Baba wọn sì wí fún wọn pé, Ọ̀nà wo ni ó gbà lọ̀? Nítorí àwọn oṃò rẹ̀ ti rí ọ̀nà tí ọ̀kúnrin Olórun nàà tí ó ti Jùdà wá gbà lọ̀. Ó sì wí fún àwọn oṃò rẹ̀ pé, Ẹ̀ dì kẹ̀tẹ̀kẹ̀tẹ̀ fún mi. Wọn sì dì kẹ̀tẹ̀kẹ̀tẹ̀ nàà fún un: ó sì gun ún, Ó sì lọ̀ lẹ̀yìn ọ̀kúnrin Olórun nàà, ó sì bá a níbi tí ó jókòó lábẹ̀ igi òkè; ó sì wí fún un pé, ̣é iwọ̀ ni ọ̀kúnrin Olórun nàà tí ó ti Jùdà wá? Ó sì wí pé, Èmi ni. Nígbà nàà ni ó wí fún un pé, Bá mi lọ̀ sí ilé, kí o sì jeun. Ó sì wí pé, Èmi kò lè padà pẹ̀lú rẹ̀, tàbí kí n bá ọ̀ wólẹ̀:

bẹ̀ẹ̀ ni èmi kí yòò bá ọ̀ jẹun tàbí mu omi ní ibi yìí: Nítorí a ti sọ́ fún mi nípa ọ̀rọ̀ Olúwa pé, Iwo kí yòò jẹun, bẹ̀ẹ̀ ni iwo kí yòò mu omi níbẹ̀, bẹ̀ẹ̀ ni iwo kí yòò tún padà lọ ní ọ̀nà tí o gbà wá. Ó sì wí fún un pé, Wòlìlì ni èmi pèlú gégé bí iwo náà ẹ̀ rí; àngẹ̀lì kan sì bá mi sọ̀rọ̀ nípa ọ̀rọ̀ Olúwa pé, Mú un padà bá ọ̀ wá sí ilé rẹ̀, kí ó lè jẹun, kí ó sì mu omi. Sùgbọ̀n ó purọ̀ fún un. Nítorí náà ó bá a padà lọ, ó sì jẹun ní ilé rẹ̀, ó sì mu omi. Ó sì ẹ̀lẹ̀ pé, bí wọn ti jókòó lẹ̀bàà tabìlì, ọ̀rọ̀ Olúwa tọ̀ nísinsin náà wá tí ó mú un padà wá: Ó sì ké sí ọ̀kùnrin Ọ̀lọ̀run náà tí ó ti Júdà wá, ó ní, Bayi ni Olúwa wí, Nítorí pé iwo ti ẹ̀sàìgbọ̀ràn sí ẹ̀nu Olúwa, tí iwo kò sì pa àşẹ̀ tí Olúwa Ọ̀lọ̀run rẹ̀ pa fún ọ̀ mọ̀, Sùgbọ̀n tí iwo padà wá, tí o sì jẹun, tí o sì mu omi ní ibi náà, nípa èyí tí Olúwa ti sọ́ fún ọ̀ pé, Má ẹ̀ jẹun, má sì ẹ̀ mu omi; òkú rẹ̀ kí yòò dé inú ibojì àwọn baba rẹ̀.

Ó sì ẹ̀, lẹ̀yìn tí ó ti jẹun àkàrà, tí ó sì ti mu, pé ó dì í kẹ̀tẹ̀kẹ̀tẹ̀ fún un, iyeun fún wòlìlì tí ó mú padà wá. Nígbà tí ó sì ti lọ, kinniún kan padé e ní ojú ọ̀nà, ó sì pa á: a sì sọ̀ òkú rẹ̀ sí ojú ọ̀nà, kẹ̀tẹ̀kẹ̀tẹ̀ náà sì dúró lẹ̀gbẹ̀ẹ̀ rẹ̀, kinniún náà pèlú sì dúró lẹ̀gbẹ̀ẹ̀ òkú náà. Sì kíyèsí i, àwọn èniyàn kojá lọ, wọn sì rí òkú náà tí a sọ̀ sí ojú ọ̀nà, àti kinniún tí ó dúró lẹ̀gbẹ̀ẹ̀ òkú náà: wọn sì wá sọ̀ ọ̀ ní ilú náà níbi tí wòlìlì àgbàgbà náà n gbé. Nígbà tí wòlìlì tí ó mú un padà láti ojú ọ̀nà gbọ̀ èyí, ó ní, Ọ̀un ni èniyàn Ọ̀lọ̀run náà, ẹ̀ni tí kò gbọ̀ràn sí ọ̀rọ̀ Olúwa: nítorí náà ni Olúwa fi í lé kinniún lẹ̀wọ̀, tí ó fà á ya, tí ó sì pa á, gégé bí ọ̀rọ̀ Olúwa tí Ó sọ́ fún un. Ó sì bá àwọn ọ̀mọ̀ rẹ̀ sọ̀rọ̀, ó ní, Ẹ̀ di kẹ̀tẹ̀kẹ̀tẹ̀ fún mi. Wọn sì di í fún un. Ó sì lọ, ó rí òkú rẹ̀ tí a sọ̀ sí ojú ọ̀nà, àti kẹ̀tẹ̀kẹ̀tẹ̀ náà àti kinniún náà tí wọn dúró lẹ̀gbẹ̀ẹ̀ òkú náà: kinniún náà kò jẹ òkú náà, bẹ̀ẹ̀ ni kò fà kẹ̀tẹ̀kẹ̀tẹ̀ náà ya. Wòlìlì náà sì gbé òkú èniyàn Ọ̀lọ̀run náà, ó sì fi lé kẹ̀tẹ̀kẹ̀tẹ̀ náà lórí, ó sì mú un padà wá: wòlìlì àgbàgbà náà sì wọ̀ ilú náà wá, láti sọ̀fọ̀ àti láti sin ín. Ó sì tẹ̀ òkú rẹ̀ sínú ibojì tí rẹ̀; wọn sì sọ̀fọ̀ rẹ̀, wọn ní, Áà, arákùnrin mi! Ó sì ẹ̀, lẹ̀yìn tí ó ti sin ín tán, pé ó bá àwọn ọ̀mọ̀ rẹ̀ sọ̀rọ̀, ó ní, Nígbà tí èmi bá kú, nígbà náà ni kí ẹ̀ sin mí sínú ibojì níbi tí a ti sin èniyàn Ọ̀lọ̀run náà; ẹ̀ fi egungun mi sí ẹ̀gbé egungun rẹ̀: nítorí ọ̀rọ̀ tí ó kéde nípa ọ̀rọ̀ Olúwa sí altari tí ó wà ní Beteli, àti sí gbogbo àwọn ilé ibi gíga tí ó wà ní àwọn ilú Samaria, yòò ẹ̀ dájúdájú. 1 Àwọn Oba 13:11–32.

A ó bá a lọ pèlú ikẹ̀kọ̀ọ̀ yìí nínú àpílẹ̀kọ̀ tí ó tẹ̀lẹ̀.

“Nígbà tí agbára Ọ̀lọ̀run bá jẹ́rì nípa ohun tí ó jẹ̀ òtítọ̀, òtítọ̀ náà gbọ̀dọ̀ dúró tílẹ̀ gégé bí òtítọ̀. Kò yẹ́ kí a gba àwọn àròjinlẹ̀ tó wá lẹ̀yìn, tí ó lòdì sí imọ̀lẹ̀ tí Ọ̀lọ̀run ti fi fún wa. Àwọn èniyàn yòò dide pèlú àwọn itumọ̀ Ìwé Mímọ̀ tí ó jẹ̀ òtítọ̀ lójú wọn, sùgbọ̀n tí kí í ẹ̀ òtítọ̀. Òtítọ̀ fún àkókò yìí ni Ọ̀lọ̀run ti fi fún wa gégé bí ipilẹ̀ ìgbàgbọ̀ wa. Ọ̀un tikára Rẹ̀ ni ó ti kọ̀ wa ohun tí ó jẹ̀ òtítọ̀. Ẹ̀nikan yóò dide, lẹ̀yìn náà ẹ̀lómíràn pèlú imọ̀lẹ̀ tuntun, tí ó tako imọ̀lẹ̀ tí Ọ̀lọ̀run ti fi fún wa lẹ̀bẹ̀ ifihàn Ẹ̀mí Mímọ̀ Rẹ̀. Diẹ̀ lára àwọn tí wọn kojá nípasẹ̀ ìrírí tí a rí gbà nínú idásílẹ̀ òtítọ̀ yìí sì wá láàyè. Ọ̀lọ̀run ti fi oore-ọ̀fẹ̀ pa ẹ̀mí wọn mọ̀ láti tún sọ̀, àti láti máa tún sọ̀ tílẹ̀ di ọ̀pin ìgbésí ayé wọn, ìrírí tí wọn kojá nípasẹ̀ rẹ̀, gégé bí Johanu aposteli ti ẹ̀ tílẹ̀ dé ọ̀pin ìgbésí ayé rẹ̀ gan-an. Àti pé àwọn olùrúşẹ̀ àsiá tí ikú ti mú şubú ni yòò máa sọ̀rọ̀ nípasẹ̀ àtẹ̀tẹ̀jádẹ̀ àwọn ikòwé wọn. A ti kọ̀ mi pé bá yìí ni a ó ẹ̀ gbọ̀ ohùn wọn. Wọn yóò jẹ́rì nípa ohun tí ó dá òtítọ̀ fún àkókò yìí sílẹ̀.”

“A kò gbọ̀dọ̀ gba ọ̀rọ̀ àwọn tí n bọ̀ wá pèlú ìhin işẹ̀ kan tí ó tako àwọn kókó pàtàkì pàtò ti ìgbàgbọ̀ wa. Wọn máa n kó ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ Ìwé Mímọ̀ jọ, wọn sì máa n kó o jọ bí ẹ̀rì yí ká àwọn ẹ̀kọ̀ tí wọn fi ẹ̀nu ara wọn sọ̀. A ti ẹ̀ èyí leraléra ní ọ̀dún méeédọ̀gbọ̀n tí ó kojá. Bí ó tilẹ̀ jẹ̀ pé Ìwé

Mímọ̀ ní ọ̀rọ̀ Ọ̀lọ̀run, tí a sì gbọ̀dọ̀ bọ̀wọ̀ fún un, síbẹ̀ ilò rẹ̀, bí irú ilò bẹ̀ẹ̀ bá yí ọ̀kan nínú àwọn ọ̀wọ̀n kúrò ní ipilẹ̀ tí Ọ̀lọ̀run tí fí ọ̀wọ̀ ara rẹ̀ dì mú fún ọ̀dún mẹ̀ẹ̀dọ̀gbọ̀n wọ̀nyí, jẹ̀ àṣiṣe nílá. Èni tí ó bá ẹ̀ irú ilò bẹ̀ẹ̀ kò mọ̀ ifihàn àgbàyanu tí Èmí Mímọ̀ tí ó fún àwọn ihìn iṣẹ̀ igbà àtíjọ̀ tí ó ti tò àwọn ènìyàn Ọ̀lọ̀run wá ní agbára àti ní ipa.”

“Àwọn ẹ̀rí Alàgbà G kò ẹ̀e gbára lé. Bí a bá gbà wọn, wọn yóò ba igbàgbọ̀ àwọn ènìyàn Ọ̀lọ̀run nínú òtítọ̀ tí ó ti ẹ̀ wa ní ohun tí a jẹ̀ jẹ̀.”

“A gbọ̀dọ̀ ní ipinnu dídúró ṣinṣin lórí ọ̀ràn yí; nítorí àwọn kókó tí ó n gbìyànjú láti fí Ìwé Mímọ̀ jẹ̀rìí sí, kò péye. Wọn kò fi hàn pé irírí àtíjọ̀ àwọn ènìyàn Ọ̀lọ̀run jẹ̀ àṣiṣe. A ní òtítọ̀; àwọn àngẹ̀lì Ọ̀lọ̀run sì ni wọn darí wa. Ó wà lábẹ̀ itọ̀sọ̀nà Èmí Mímọ̀ ní a tí fí ifihàn ọ̀ràn ibi mímọ̀ náà hàn. Ó yẹ kí gbogbo ènìyàn pa ẹ̀nu mọ̀ ní ti àwọn àbùdá igbàgbọ̀ wa tí wọn kò ní ipa kankan nínú rẹ̀. Ọ̀lọ̀run kì í tako ara Rẹ̀ lácé. A n ló àwọn ẹ̀rí Ìwé Mímọ̀ ní ọ̀nà tí kò tò bí a bá fi agbára mú wọn jẹ̀rìí sí ohun tí kì í ẹ̀ òtítọ̀. Èlòmíràn àti èlòmíràn yóò dídẹ̀, wọn yóò sì mú ohun tí a rò pé ó jẹ̀ imọ̀lẹ̀ nílá wá, wọn yóò sì ẹ̀ àwọn idálẹ̀kọ̀ọ̀ wọn. Sùgbọ̀n àwa dúró lórí àwọn àmì ilẹ̀ àtíjọ̀. [1 John 1:1–10 quoted.]”

“A ti kọ̀ mi láti sọ̀ pé a lè ló ọ̀rọ̀ wọ̀nyí gégé bí ó ti yẹ̀ fún àkókò yí, nítorí àkókò ti dé nígbà tí a gbọ̀dọ̀ máa pe ẹ̀ṣẹ̀ ní orúkọ̀ rẹ̀ tòótọ̀. A n ní idènà nínú iṣẹ̀ wa nítorí àwọn ènìyàn tí kò tìl yí padà, tí wọn n wá ọ̀go tiwọn fúnra wọn. Wọn fẹ̀ kí a ka àwọn sí olùdásilẹ̀ àwọn ẹ̀kọ̀ tuntun, èyí tí wọn n gbé kalẹ̀ ní ibèèrè pé òtítọ̀ ni wọn. Sùgbọ̀n bí a bá gba àwọn ẹ̀kọ̀ wọ̀nyí, wọn yóò múni dé sí ikọ̀sílẹ̀ òtítọ̀ náà tí Ọ̀lọ̀run tí n fí fún àwọn ènìyàn Rẹ̀ fún ọ̀dún mẹ̀ẹ̀dọ̀gbọ̀n sẹ̀yin, tí ó sì ti fí ifihàn Èmí Mímọ̀ jẹ̀rìí rẹ̀.” Selected Messages, ìwé 1, 161.